

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РЕЙДЕРСТВА

Марина Сергіївна Татар¹, Олександр Сергійович Свидло²

Запропоновано схему механізму управління економічною безпекою суб'єктів господарювання, що складається з взаємопов'язаних етапів та відбиває загальну логіку дослідження. Запропоновано оцінювання рівня економічної безпеки методом інтегрального таксономічного оцінювання. Наведено запропоновані показники для розрахунку інтегрального показника економічної безпеки підприємства та можливі варіанти інтерпретації рівня економічної безпеки підприємства. Розглянуто комплексну систему превентивних заходів захисту бізнесу, реалізація яких дозволить ліквідувати загрозу рейдерської атаки. Процес вибору стратегії управління економічною безпекою в умовах нестабільності середовища та загрози рейдерських атак пропонується здійснювати, виходячи з виділених зон економічної безпеки підприємства, що формуються на основі отриманих значень комплексного інтегрального показника економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: антирейдерський захист, глобальні виклики, взаємодія, економічна безпека, рейдерство, стратегія, суб'єкти господарювання, управління.

Постановка проблеми. У сучасних надскладних умовах війни все більш актуальною стає проблема забезпечення економічної безпеки як на рівні всієї країни, її регіонів та областей, так і на рівні окремих підприємств, особливо тих, які мають стратегічне значення для економіки України.

Керівництву суб'єктів господарської діяльності необхідно запроваджувати адаптивне управлінське реагування на зміни у безпеці для забезпечення інформаційно-аналітичного, інноваційного та стратегічного розвитку й належного рівня економічної безпеки не лише в поточному періоді, а й у наступних періодах. Система економічної безпеки суб'єктів господарювання потребує модернізації відповідно до глобальних викликів сьогодення й має бути трансформована так, щоб могла адекватно реагувати на зовнішні та внутрішні чинники як під час операційної, так і в період активної інвестиційної діяльності, структурної проектно-перебудови, інноваційних змін та захищала господарські структури від матеріальних, фінансових та інтелектуальних втрат, ефективно взаємодіяла з правоохоронними та контролюючими органами, протидіяла рейдерським захватам тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених зробили значний внесок у дослідження проблем забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. М.В. Рета та І.М. Погорелов [6] розглядають підходи до побудови системи обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою під-

приємства. Авторами запропоновано механізм взаємодії складових системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства й розкрито зв'язок механізм впливу на керовані фактори економічної безпеки підприємства. У статті А. Череп та ін. [13] здійснено оцінку здійснено оцінку фінансово-економічної безпеки машинобудівних підприємств з використанням експертного аналізу, інтегрального методу та регресійного аналізу. Т.І. Сабецька, В.Б. Сабецький [7] запропонували алгоритм формування стратегії економічної безпеки, а також підхід, за яким стратегію економічної безпеки слід обирати, виходячи з того, в якій зоні економічної безпеки наразі перебуває підприємство.

У статті О.О. Сосновської [8] здійснено формування методологічного базису управління економічною безпекою підприємства на основі упорядкування сукупності концепцій та теорій, принципів, наукових підходів і методів для систематизації елементів методології економічної безпеки на рівні підприємства як об'єкта перспективних наукових пошуків. Розробці механізму управління економічною безпекою підприємства присвячена стаття Н.А. Хрущ, Л.В. Ваганової [11].

Теоретичні й практичні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерських загроз розглядаються в монографії О.А. Бурбело, С.К. Рамазанова, О.М. Заєць, Т.С. Гудіма, О.М. Кузьменко [1].

З.Б. Живко [2; 3] розроблено послідовність оцінювання ймовірності реалізації рейдерської атаки за ступенем недомінованості її найтипівіших ознак за про-

¹ Марина Сергіївна Татар, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Національного аерокосмічного університету імені М. С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

² Олександр Сергійович Свидло, здобувач освітнього ступня «магістр» Національного аерокосмічного університету імені М. С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

понованими критеріями (поява будь-якої ознаки, поява кількох ознак і повторюваність появи ознаки або кількох ознак упродовж певного періоду) за результатами вирішення багатокритеріального завдання на основі нечіткого відношення ознак відповідно до створеної шкали оцінювання ймовірності рейдерської атаки та ідентифікації напрямку дій рейдерів, що уможливило застосування певної сукупності превентивних захисних заходів.

О.Ю. Ніпаліді [4] розкрито негативний вплив рейдерства на фінансово-економічну безпеку власника бізнесу, проаналізовано внутрішні та зовнішні умови, що сприяють виникненню рейдерства в Україні, розглянуто механізми здійснення рейдерських атак на підприємницькі структури.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз статистичних даних показав, що протягом 2023 року в Україні зафіксовано 147 судових проваджень, які стосуються рейдерських атак, при цьому у 2021 році їх було 597, у 2022 році – 131 справа.

Найчастіше в суді розглядаються справи, що стосуються:

- подробиць документів для державної реєстрації юридичної особи (стаття 205 Кримінального кодексу України) – за цією статтею в судах України зареєстровано 101 провадження, що складає 63% від загальної кількості рейдерських справ;

- протидії господарській діяльності (стаття 206 Кримінального кодексу України) – складають 27%, а саме – 43 провадження;

- протиправному заволодінню майном (стаття 206-2 Кримінального кодексу України) – 10% (17 проваджень) [14].

Незважаючи на те, що з початком повномасштабного вторгнення кількість судових справ щодо рейдерства суттєво зменшилась, проблематика залишається вкрай актуальною. Оскільки воєнні дії призводять до активізації девіантної поведінки як окремих членів суспільства, так і організованих груп й з початку повномасштабної війни підприємства України знаходяться в умовах безпрецедентних викликів та масштабних загроз, тому однією з значних загроз для підприємства, поряд з можливістю руйнування внаслідок воєнних дій, є рейдерський захват підприємства, з огляду на це залишається актуальним запропонування заходів забезпечення економічної безпеки, в тому числі для уникнення рейдерства або під час рейдерського захвату.

Формулювання цілей статті. Метою статті є формування стратегії економічної безпеки як ключового елементу стратегічного управління для забезпечення антирейдерського захисту суб'єкту господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запропонована схема механізму управління економічною безпекою суб'єктів господарювання, що відбиває загальну логіку дослідження, наведена на рис. 1.

Оскільки поняття економічної безпеки є комплексним поняттям й не може обмежуватися окремим показником, оцінювання рівня економічної безпеки запропоновано здійснювати інтегральним методом, для чого запропоновано показники, що наведено в табл. 1.

Алгоритм розрахунку інтегрального таксономічного показника наведено в [15]. Можливі варіанти інтерпретації рівня економічної безпеки підприємства представлено у табл. 2.

На основі проведеного аналізу рівня економічної безпеки та її зв'язку з іншими економічними категоріями, виділено проблемні місця, слабкі сторони діяльності на прикладі металургійного підприємства (фактори небезпеки), можливі негативні наслідки від цього фактору небезпеки й запропоновано пропозиції щодо управління небезпекою (табл. 3).

Забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства – сукупність процесів і дій організаційно-економічного характеру за допомогою методів, засобів та заходів, що в умовах протиправного захоплення підприємства (рейдерства), дії зовнішніх і внутрішніх загроз, створюючи можливість протистояти їм, зберігати стійке функціонування та розвиток підприємства в часі та просторі [5, с. 24]. Рейдерів цікавлять:

- документи (засновницькі, приватизаційні, внутрішні (положення, регламенти), про активи підприємства, його боргові зобов'язання тощо);

- інформація (про ринкову позицію підприємства; його соціальну політику; про близькість менеджменту до адмінресурсу; про судові позови і рішення щодо працівників підприємства, звільнених раніше, зокрема);

- чутки (про конфлікти на підприємстві, особливо між власниками, керівництвом та підлеглими; про приватне життя топ-менеджерів та інших ключових осіб, від яких залежить ефективна діяльність підприємства).

Фахівцям служби економічної безпеки підприємства потрібно знати найрозповсюдженіші схеми рейдерського захоплення підприємства, а саме через акціонерний капітал; через кредиторську заборгованість; через органи управління; через процедуру оскарження результатів приватизації, що дозволить їм проаналізувати наявність підстав для їхнього застосування [2, с. 99].

Загрозу рейдерської атаки можна ліквідувати завдяки комплексній системі превентивних заходів захисту бізнесу, що підвищує важливість ефективного здійснення превентивних заходів, реалізація яких здійснюється під керівництвом структурних підрозділів служби економічної безпеки підприємства (рис. 2).

Захиститись від рейдерських атак можливо і в позасудовому порядку, зокрема звернутися до Офісу протидії рейдерству, що створений у 2019 році при Міністерстві юстиції України й наразі діє на правах Департаменту.

Процес вибору стратегії управління економічною безпекою в умовах нестабільності середовища та загрози рейдерських атак пропонується здійснювати, виходячи з виділених зон економічної безпеки підприємства, що формуються на основі отриманих значень комплексного інтегрального показника економічної безпеки підприємства (табл. 4).

I. Зона абсолютної безпеки. В цьому випадку підприємству рекомендовано застосовувати стратегію підтримки достатнього рівня економічної безпеки під-

Рисунок 1 – Схема механізму управління економічною безпекою суб'єктів господарювання

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 1 – Показники для розрахунку інтегрального показника економічної безпеки підприємства

Складова економічної безпеки	Ум. позн.	Перелік показників	Стимулятор / Дестимулятор
Зовнішня складова	X1	Індекс інфляції	Дестимулятор
	X2	Рівень безробіття	Дестимулятор
	X3	Темп зростання ВВП	Стимулятор
Фінансова складова	X4	Рентабельність продукції, %	Стимулятор
	X5	Коефіцієнт покриття	Стимулятор
	X6	Коефіцієнт автономії	Стимулятор
	X7	Коефіцієнт оборотності капіталу	Стимулятор
Виробнича складова	X8	Коефіцієнт реальної вартості майна	Стимулятор
	X9	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Стимулятор
	X10	Рівень зносу основних засобів	Дестимулятор
	X11	Фондовіддача	Стимулятор
Інтелектуально-кадрова складова	X12	Продуктивність праці	Стимулятор
	X13	Коефіцієнт обороту з вибуття	Дестимулятор
	X14	Коефіцієнт обороту з прийняття (коефіцієнт оновлення кадрів)	Стимулятор
	X15	Коефіцієнт плинності кадрів	Дестимулятор
	X16	Питома вага працівників з вищою освітою, %	Стимулятор
	X17	Показник рівня кваліфікації робітників	Стимулятор
	X18	Втрата робочого часу на одного працівника (прогули, простої, неявка з дозволу адміністрації), днів	Дестимулятор
	X19	Інвестиції в працівників, тис. грн	Стимулятор
Збутова складова	X20	Рентабельність продажу	Стимулятор
	X21	Коефіцієнт зростання ринку	Стимулятор
	X22	Коефіцієнт окупності збутової системи	Стимулятор
	X23	Коефіцієнт ефективності реклами і засобів стимулювання збуту	Стимулятор
	X24	Кількість рекламно-іміджевих кампаній з метою позиціонування бренду	Стимулятор

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 2 – Можливі варіанти інтерпретації рівня економічної безпеки підприємства

Значення інтегрального показника	Варіанти інтерпретації рівня економічної безпеки	Характеристика	Зона економічної безпеки
0,8-1,00	Високий	Підприємство з високим рівнем економічної безпеки, стійке до можливих криз. Підприємство має значні конкурентні переваги, здійснює ефективне управління господарськими процесами, володіє достатнім обсягом фінансових ресурсів. Підприємство має високі показники ефективності використання наявного потенціалу. Показники розвитку підприємства мають стійку тенденцію до зростання	I. Зона абсолютної безпеки
0,5-0,79	Нормальний	Підприємство з нормальним рівнем економічної безпеки; наслідки зовнішніх загроз будуть суттєвими, але вони можуть бути вирішені. Підприємство нормально функціонує, проте існують проблеми, пов'язані з неефективною організацією основної діяльності, які генерують можливість виникнення загрози економічній безпеці в майбутньому. Реалізація управлінських заходів повинна бути спрямована на підвищення рівня окремих складових економічної безпеки підприємства	II. Зона прийнятної (достатньої) безпеки
0,2-0,49	Низький	Підприємство с проблемним станом економічної безпеки. Наслідки криз можуть бути катастрофічними. Підприємство характеризується низьким рівнем платіжної дисципліни підприємства, зростанням кредиторської заборгованості та рівня фінансових ризиків. Підприємство для забезпечення фінансування діяльності залучає середньострокові позикові ресурси	III. Зона хиткої (низької, слабкої) безпеки
0-0,19	Дуже низький	Підприємство з високим ризиком, високим ступенем небезпеки. Мають місце хронічні порушення параметрів функціонування за всіма критеріями оцінки. Спостерігаються негативні прояви впливу економічних ризиків. Підприємство не в змозі забезпечити фінансування діяльності та має катастрофічний рівень кредиторської заборгованості. Велика ймовірність припинення функціонування підприємства	IV. Зона неприпустимої (критичної) безпеки

Таблиця 3 – Пропозиції щодо управління небезпекою підприємства

Назва фактору небезпеки	Можливі наслідки	Запропоновані пропозиції щодо управління небезпекою
Воєнні дії на території України	Повне або часткове руйнування підприємства	Волонтерська допомога підприємства ЗСУ для підсилення обороноздатності держави
Рейдерський захват, підсилений умовами воєнного стану	Незаконний, примусовий перехід права власності іншим особам	Розробка заходів забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства
Зниження обсягів реалізації	Зниження прибутку, низька ефективність праці	Підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку та вихід на нові ринки збуту, перепрофілювання діяльності для виробництва металургійної продукції, необхідної для оборонного комплексу
Зношення основних фондів	Зниження якості продукції, поломки обладнання	Проводити аналіз зносу основних фондів щороку, намагатися знайти джерела фінансування для поступового оновлення основних засобів, перехід на передові технології виробництва металопродукції замість доміючих печей
Підвищення закупівельної ціни на сировину та матеріали	Збільшення витрат виробництва	Розробити модель прогнозування ціни на сировину та матеріали та управління сировинними запасами підприємства, вкладати заздалегідь коефіцієнт зростання ціни на сировину
Втрата ділової репутації	Зниження попиту на продукцію і послуги	Попередження небезпеки шляхом прийняття рекомендованих управлінських рішень, своєчасне та якісне виконання договірних зобов'язань
Недобросовісна діяльність контрагентів	Втрата капіталу, зрив поставок або виробництва продукції	Систематично здійснювати аналіз фінансово-господарської діяльності контрагентів, аналіз сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості
Кредитна небезпека	Банкрутство через отримання кредиту	Зменшити питому вагу або відмовитись від отримання кредитів
Небезпека фінансової нестійкості	Неплатоспроможність, банкрутство,	Проводити діагностику банкрутства за закордонними та вітчизняними моделями, порівнювати результати, проводити аналіз фінансової стійкості підприємства. Розробити модель розрахунку оптимального резерву грошових коштів підприємства
Використання неякісної сировини	Зниження якості продукції, поломки обладнання	Створити Лабораторію якості сировини
Простій устаткування при поломці	Зниження обсягів виробництва та зростання браку	Своєчасний технічний огляд обладнання; модернізація застарілого обладнання

Джерело: складено авторами

Таблиця 4 – Процес вибору підприємством стратегії управління економічною безпекою

Значення інтегрального показника	Варіанти інтерпретації рівня економічної безпеки	Зона економічної безпеки	Стратегія управління економічною безпекою залежно від зон економічної безпеки
0,8-1,00	Високий	I. Зона абсолютної безпеки	C1 – стратегія підтримки C2 – стратегія «активного зростання»
0,5-0,79	Нормальний	II. Зона прийнятної (достатньої) безпеки	C3 – стратегія посилення
0,2-0,49	Низький	III. Зона хиткої (нестійкої, слабкої) безпеки	C4 – стратегія адаптації
0-0,19	Дуже низький	IV. Зона неприпустимої (критичної) безпеки	C5 – стратегія «виживання» C6 – стратегія модифікації

Джерело: складено авторами

підприємства й недопущення її зниження в майбутньому (C1), що передбачає збереження економічної безпеки, контроль результатів діяльності та попередження виникнення можливих загроз економічним інтересам підприємства; та стратегію «активного зростання» (C2), сутність якої полягає у збереженні поточного високого рівня економічної безпеки, а також подальшому посиленні системи захисту інтересів підприємства від імовірних прогнозованих й неочікуваних внутрішніх загроз і зовнішніх небезпек за умов активного зростання бізнесу.

II. Зона прийнятної (достатньої) безпеки. Підприємство має можливість застосувати стратегію посилення економічної безпеки (C3), що спрямована на проведення заходів посилення від однієї до трьох функціональних складових економічної безпеки підприємства, при цьому місце посилення економічної безпеки визначається згідно з проблемною зоною діяльності підприємства.

III. Зона хиткої (низької, слабкої) безпеки. Запропоновано застосовувати стратегію адаптації (C4), що спрямована на проведення заходів пристосування

Рисунок 2 – Комплексна підсистема управління антирейдерським захистом в системі управління економічною безпекою підприємства

Джерело: складено авторами на основі [2, с. 100]

складових економічної безпеки до тих чи інших вимог зовнішнього середовища.

IV. Зона неприпустимої (критичної) безпеки. Підприємству рекомендовано застосовувати спочатку стратегію «виживання» (С5), що орієнтована на комплексний захист фінансово нестабільного підприємства, що перебуває на грані банкрутства, за усіма компонентами економічної безпеки з метою уникнення його ліквідації, рейдерського захоплення чи конкурентних зазіхань, а потім стратегію модифікації економічної безпеки (С6), що передбачає проведення змін, які стосуються виду діяльності, зовнішнього ринку, а також проведення необхідних змін складових економічної безпеки для продовження безпечного подальшого функціонування.

Висновки. Таким чином, запропоновано процес вибору стратегії управління економічною безпекою в умовах нестабільності середовища та загрози рейдерських атак, що пропонується здійснювати, виходячи з виділених зон економічної безпеки підприємства, що

формується на основі отриманих значень комплексного інтегрального показника економічної безпеки підприємства. При цьому стратегія економічної безпеки підприємства має бути сформульована з огляду на особливості ринкового середовища та економічної ситуації в країні. Ключовим орієнтиром має бути орієнтованість на загальнокорпоративну стратегію та ефективне використання внутрішнього потенціалу підприємства.

Запропоновані стратегії розглядаються як система заходів, спрямованих на реалізацію завдань забезпечення економічної безпеки та розвитку підприємства з урахуванням особливостей його діяльності, матеріально-технічної бази, кадрової, силової складових тощо. Важливу роль в реалізації стратегії економічної безпеки відіграє ефективність організації служби (відділу, підрозділу) безпеки підприємства, забезпечення її висококваліфікованими фахівцями, новітніми технічними засобами, повноваженнями у вирішенні безпекових питань і достатнім фінансуванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Економічна безпека підприємства в умовах рейдерських загроз : колективна монографія / за наук. ред. О.А. Бурбело, С.К. Рамазанова. Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. 285 с.
2. Живко З.Б. Фактори впливу рейдерства на рівень економічної безпеки підприємства. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2015. № 3 (55). С. 88–104.
3. Живко З.Б. Механізм управління системою економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка*. 2014. № 3. С. 37–42.
4. Ніпіаліди О.Ю. Рейдерство як реальна загроза безпеці власника бізнесу в Україні. *Правова держава*. 2019. № 34. С. 83–88.
5. Писаревський М.І. Теоретичні основи формування сутності поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства». *Бізнес Інформ*. 2017. № 5 (472). С. 20–25.
6. Рета М.В., Погорелов І.М. Механізм обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ». Серія Економічні науки*. 2017. № 24 (1246). С. 90–94.
7. Сабецька Т.І., Сабецький В.Б. Теоретичні засади стратегічного планування економічної безпеки підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2019. Т. 24. № 2(75). С. 49–54.
8. Сосновська О.О. Методологічний базис управління економічною безпекою підприємства. *Проблеми економіки*. 2020. № 1 (43). С. 190–196.
9. Халіна В.Ю. Методичний підхід щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2014. № 1. С. 173–181.
10. Христенко Л.М. Ідентифікація витрат на забезпеченні економічної безпеки підприємства. *Економіка. Менеджмент. Підприємство*. 2014. № 26(2). С. 154–162.
11. Хрущ Н.А., Ваганова Л.В. Розробка механізму управління економічною безпекою підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 4 (2). С. 17–21.
12. Черняк Г.М. Механізм вибору стратегії економічної безпеки енергетичних підприємств. *Ефективна економіка*. 2016. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4863>
13. Cherep A. et al. Assessment of the level of financial and economic security at machine-building enterprises: Evidence from Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2020. № 1 (18). С. 33–47.
14. Forbes.Ua. URL: <https://forbes.ua/news/>
15. Pluta W. Multidimensional comparative analysis in economic research: methods of taxonomy and factor analysis. Warsaw : National Economic Publishing House, 1977.

REFERENCES:

1. Burbelo, O. A., Ramazanova, S. K. (eds.) (2015) *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva v umovakh reiderskykh zahroz* [Economic security of the enterprise in conditions of raider threats]: kolektyvna monohrafiia. Sievierodonetsk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 285 p. [in Ukrainian]
2. Zhyvko, Z. B. (2015) Faktory vplyvu reiderstva na riven ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Factors of impact of raiding on the level of economic security of the enterprise]. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva – Project management and production development*, no. 3 (55), pp. 88–104.
3. Zhyvko, Z. B. (2014) Mekhanizm upravlinnia systemoiu ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Management mechanism of the economic security system of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ser.: Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhhorod University*, no. 3, pp. 37–42.

4. Nipialidi, O. Iu. (2019) Reiderstvo yak realna zahroza bezpetsi vlasnyka biznesu v Ukraini [Raiding as a real threat to the security of a business owner in Ukraine]. *Pravova derzhava – Constitutional state*, no. 34, pp. 83–88.
5. Pysarevskiy, M. I. (2017) Teoretychni osnovy formuvannya sutnosti poniattia “zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva v umovakh reiderstva” [Theoretical foundations of the formation of the essence of the concept of “ensuring the economic security of the enterprise in conditions of raiding”]. *Biznes Inform – Business Inform*, no. 5 (472), pp. 20–25.
6. Reta, M. V., Pohorielov, I. M. (2017) Mekhanizm oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva [The mechanism of accounting and analytical support for the management of the economic security of the enterprise]. *Visnyk Nats. tekhn. un-tu “KhPI”. Seriya Ekonomichni nauky – Bulletin of the National technical KhPI University. Economic Sciences Series*, no. 24 (1246), pp. 90–94.
7. Sabetska, T. I., Sabetskyi, V. B. (2019) Teoretychni zasady stratehichnoho planuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Theoretical principles of strategic planning of economic security of the enterprise]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomika – Bulletin of Odessa National University. Series: Economy*, vol. 24, no. 2(75), pp.49–54.
8. Sosnovska, O. O. (2020) Metodolohichni bazys upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva [Methodological basis of management of economic security of the enterprise]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, no. 1 (43), pp. 190v196.
9. Khalina, V. Iu. (2014) Metodychnyi pidkhid shchodo otsinky rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Methodical approach to assessing the level of economic security of the enterprise]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho institutu. Ekonomichni nauky – Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute. Economic sciences*, no. 1, pp. 173–181.
10. Khrystenka, L. M. (2014) Identyfikatsiia vytrat na zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Identification of costs for ensuring the economic security of the enterprise]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo – Economy. Management. Entrepreneurship*, no. 26(2), pp. 154–162.
11. Khrushch, N. A., Vahanova, L. V. (2014) Rozrobka mekhanizmu upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva [Development of a mechanism for managing the economic security of the enterprise]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of the Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, no. 4 (2), pp. 17–21.
12. Cherniak, H. M. (2016) Mekhanizm vyboru stratehii ekonomichnoi bezpeky enerhetychnykh pidpriemstv [The mechanism of choosing the strategy of economic security of energy enterprises]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, no. 3. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4863>
13. Cherep, A. et al. (2020) Assessment of the level of financial and economic security at machine-building enterprises: Evidence from Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, no. 1 (18), pp. 33–47.
14. Forbes.Ua. Available at: <https://forbes.ua/news/>
15. Pluta, W. (1977) *Multidimensional comparative analysis in economic research: methods of taxonomy and factor analysis*. Warsaw: National Economic Publishing House.

BUSINESS ENTITIES ECONOMIC SECURITY STRATEGY DEVELOPMENT IN THE RAIDING CONDITIONS

Maryna S. Tatar¹, Oleksandr S. Svydlo²

In the conditions of modern global challenges, the system of economic security of business entities needs modernization and must be transformed so that it can adequately and timely respond to changes in the external and internal environment of interaction. Since military actions lead to the activation of deviant behavior of both individual members of society and organized groups, and since the beginning of war, Ukrainian enterprises are in conditions of unprecedented challenges and large-scale threats, therefore one and very important threat to enterprises, along with the possibility of destruction due to military actions, there is a raider seizure of the enterprise, in view of this, it remains relevant to propose measures to ensure economic security, including to avoid raiding or during a raider seizure. The article proposes a scheme of the economic security management mechanism of economic entities, which consists of interconnected stages and reflects the general logic of the study. Taking into account that the concept of economic security is a complex concept and cannot be limited to a single indicator; it is proposed to assess the economic security level by the method of integral taxonomic assessment. The proposed indicators for calculating the integral indicator of economic security of the enterprise and possible options for interpreting the enterprise economic security level are presented. On the basis of the analysis of the economic security level and its connection with other economic categories, problem areas, weak sides of the activity of a metallurgical enterprise as an example (hazard factors), possible negative consequences of this hazard factor, and proposals for hazard management are proposed. A complex system of preventive business protection measures, the implementation of which will eliminate the threat of a raider attack, is considered. The process of choosing an economic security management strategy in conditions of environmental instability and the threat of raider attacks is proposed to be carried out based on the selected economic security zones of the enterprise, which are formed on the basis of the obtained values of the complex integral indicator of the enterprise economic security.

Key words: anti-raider protection, global challenges, interaction, economic security, raiding, strategy, business entities, management.

JEL Classification: D74, L14, M14, M21

Стаття надійшла до редакції 05.02.2024

The article was received February 5, 2024

¹ Maryna S. Tatar, Candidate of Economic Sciences, Docent, Associate Professor of the Department of Management and Business Administration, National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”

² Oleksandr S. Svydlo, Master's Degree Student, National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”